

POPSOWAĆ (100) *vb pf*

Oba o oraz a jasne.

inf popsować (12). *♦ fut 2 sg* popsujesz (2). *♦ 3 sg* popsuje (9). *♦ 2 pl* popsujecie (1). *♦ 3 pl* popsują (6). *♦ praet 2 sg m* popsowałeś, -ś popsował (4). *♦ 3 sg m* popsował (22). *f* popsowała (2). *♦ 1 pl m pers* -(s)my popsowali (1) *Diar*, -chmy popsowali (1) *RejZwierc*. *♦ 2 pl m pers* -ście popsowali (1). *♦ 3 pl m pers* popsowali (17). *subst* popsowały (2). *♦ plusq 3 sg m* był popsował (1). *n* popsowało było (1). *♦ imp 3 sg* niech popsuje (1). *♦ 1 pl* popsujmy (1). *♦ con 1 sg m* bych popsował (1). *♦ 2 sg m* byś popsował (1). *♦ 3 sg m* by popsował (4). *♦ con praet 3 sg m* by był popsował (1). *♦ impers praet* popsowańo (5), było popsowańo (1) *RejZwierc*. *♦ part praet act* popsowańszy (3).

Sł stp, Cn brak, Linde bez cytatu s.v. popsuc.

1. Zniszczyć, uszkodzić, uczynić nieużytecznym; *destruere* *Miech*, *Vulg*, *PolAnt*; *corrumpere* *PolAnt*, *Modrz*, *Vulg*; *dissolvere*, *incendere*, *vastare* *Vulg*; *labefacere*, *removere* *PolAnt*; *convellere*, *discutere*, *dissipare*, *disturbare*, *eripere*, *intervertere* *Mącz* [w tym: *kogo* (*Przen*) (2), *co* (88)] (91) : Włzytko wzrucił [*Panie*] á w gniewie twym dziwnieś popfować raczył *LubPs* T5v; *Disturbare ac dissipare omnia*, Włziłtko rofpróc/ rozchwiać/ popfować. *Mącz* 469c; *Convellere acta alicuius*, Pokázić/ popfować/ zniłzczić. *Mącz* 478c, 488b.

Przen (3) : *RejKup* b2; Popfował mię zewłfád/ y ginę/ á iákoby wytárgnionemu drzewu/ odiał nádzieię moię. *Leop* *Iob* 19/10; A což gdy on íprofný nálog ktory fnadź mocnieyfzy íeft niż przyrodzenie/ włzytko popfuie/ á ná żadney rádzie nie przelétanie onego więźniá íwego počciwego (*marg*) Dufzá iáko więzień w ciele. (-) *RejZwierc* 63.

a. *Dotyczy rzeczy materialnych* (39) :

a. *O celowym działaniu osób* (33) : Ktorzy [*Wandale*] w Galliey boiuiąc tak íwieckie rzeci iako y íwięte popfowali. *MiechGlab* 47; Aíá náłal po íwym oycu Abiy/ Kthoremu Bog przetho że bálwany popfował we włfyłthkiey ziemi Iudskiey/ [...] dal pokoy przez dzieśięc [!] lath *Leop* 2. *Par* 14 *arg*, 2. *Par* 14/5; *RejFig* Bb8v; *BibRadz* 2. *Par* 32/12, *Is* 36/7, *Iudith* 3 *arg*; *BudBib* 2. *Par* 15/17, 1. *Mach* 9/54; *SkarKaz* 119b.

popsować czym (4): Gdyż [*Bóg*] łodzye Tárłkye wíatrem ze włchodu popfował. *LubPs* N; oni rády íwe zmyłłáli przeciw mnie mowíac/ Popfuymy chleb íego trucízná *BibRadz* *Ier* 11/19; Muśíłz [*szewcowi*] dobrze zápláćíc y ono kopyto/ Ktore czwíeczki popfował/ gdy twe boty ízyto. *BielSat* C2v [*idem*] *BielRozm* 19. Cf [»mieczer i ogniem popsować«].

W połączeniach szeregowych (2): *GórnDworz* Qv; Albo co íe sftáło zá onego złęgo á íwowlnego Roboámá íyná Sálomonowego/ ták íż y kościoł/ y íkárby kościelne/ y ítolice ony kofztowne krolewłkie/ y ludzi niewinne ták było írodze popfowano/ poníłzcżono/ á pomordowano/ że ítrách o tym y píáć y wípomináć. *RejZwierc* 258.

W charakterystycznych połączeniach: *popsować bałwany* (2), *bogi* [*czyje*], *chleb*, *drzewo* [= *drewno*], *kaplice* [= *miejsca składania ofiar*] (2), *łodzie*, *ołtarze* (5), *skarby kościelne*, *świeckie rzeczy i święte*.

Zwroty: »z gruntu popsować« (2): Ony twoie ołtarze/ z gruntu popfowali/ Y íługi tve Proroki/ też wymordowáli. *HistHel* C3v, C4.

[»mieczeniem i ogniem popsować«: [Skanderbeg] bårzo wiele żemie powoiował y popuŕtoŕzył/ thák iż áni pol/ áni wsi/ áni inżyżyż rzeczy znáki nie zoŕtály/ wŕzytko mieczem y ogniem popŕowano *BarlBaz* 110.]

Szeregi: »porzezać i popsować« (1): Mikofz ná to: dadzą mnie powrozow/ gdy profzē/ Bo pięknie wyŕufzywŕzy cáło ie odnoŕzē: Lecz ty/ bráćie/ ináczēy z ludźmi ŕię ŕpráwuiefz/ Pożyczywŕzy/ porzezeŕz wŕzytko/ y popŕuiefz. *KochFr* 94. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»potłuc i popsować« (1): Odpowiedział święty Gordyanus: y owŕzem dla pożytku Rzeczypoŕpolitey to czynię/ y by byli inni Bogowie y báltánowie wálzy w mocy mey/ wŕzytkibych potłukł y popŕował. *SkarŻyw* 429.

»wysiec i popsować« (1): Báltány ich/ Lálfy ŕwięte/ Węże y infze zabobony Pogánkie [...] wyŕiekli/ y popŕowali *StryjKron* 542.

Przen (5) : Czemuż wŕdy Pánye chceŕz k yey [*winnicy, tj. narodu wybranego*] wyełkyey zelżywoŕci Popŕować ten płot yey áby yá wytárgáli/ Ci ktorzy mimo nyę będą ŕie przechadzáli. *LubPs* S3v, I3; [*bracia w domu bez ojca, tj. chrzeŕcijanie bez papieża*] přetko ŕię v ŕtołu powádzą/ y potráwy popŕuią/ y do ŕkárbnice zamki poodbijáią. *SkarJedn* 59; y przyŕzedł gniew twoy/ [...] ábyŕ oddał zapłátę ŕługam twoim [...]/ y ábyŕ wytrácił te co popŕowali żemie. *WujNT Apoc* 11/18.

popsować o co (1): Náŕz nieprzyáciel ná ŕługi twé chćiwy/ Okowy/ pętá/ co ná nas gotował/ O ŕzyię ŕwoię z háńbą ŕwą popŕował. *ZawJeft* 19.

αα. *O budynkach i budowlach* (6) : Popŕowałēŕ wŕzytki przygrodky iego/ á poborzyłēŕ báltzi iego. *BibRadz Ps* 88/41, 2.*Par* 24/7; Lud w niewolą pobrano/ ŕzláchtę wybito/ zamki popŕowano *SkarKazSej* 682b. [*Cf teŕ a. RejZwierc* 258.]

W przeciwstawieniu: »pobudować ... popsować« (1): Abowiemeŕ theŕz ŕlubował pobudować koŕcioł ktory popŕowali Edomczyzy *BudBib* 3. *Esdr* 4/45.

Przen (2) : (*marg*) Zołnierz. (–) By mu dano pieniądze y támby [*do piekła*] ŕzturmował/ Dotłukał ŕtárych murow co Pan Bog popŕował. *RejWiz* 13.

W przeciwstawieniu: »popsować ... pobudować« (1): [*czart mówi*] Bo czo był Kryŕtus popŕował Czífczem teraz pobudował *RejKup* ee6v.

ββ. *O roŕlinach* (1) : [*Madyjańczykowie*] położywŕŕy ŕie v nich obozem co było żielonego wŕŕyŕtko popŕowali [...] y práwie niezofťawáli w Iŕráelu nic/ czym by ŕie żywić mieli *Leop Iudic* 6/4.

β. *O działaniu sił natury* (6) : *BibRadz Sap* 16/22; Azałz nie lepiey być roŕkoŕŕną owieczką Pánŕką niŕli kozłem ŕmierdzącym? [...] Tákze y ŕolą prawdziwą niŕli oną zákáŕoną? co y to wŕzytko popŕuie co iá náŕolono bywa. *RejZwierc* 131; A gdy ŕię wiele żydow ná to cudo zelzłó: z ŕtąpił ogieñ z niebá/ y wŕzytko naczynie budownicze popŕował. *SkarŻyw* 277; [2 bieretki mole popsowały *InwMieszcz* 1580 nr 230].

popsować czym (1): Wiŕlá záŕ y Narew wŕzyŕtko cokokolwiek nád nimi było powywracály/ y gwałtownym potopem role popŕowały *StryjKron* 345.

Zwrot: »do ostatka popsować« (1): Pan Bog drugą plágę przepuŕcił ná zyemię Egipŕką/ to iefť/ koniki álbo ŕzáráńczą iŕ do ofťátká popŕowały wŕzytko czego grad nie pobił. *BielKron* 29v.

Szereg: »pożrzeć i popsować« (1): gdiż thy doczeńne łkárby może mol y rdzá požrzeć y popfować. *RejPos* 326.

b. *Dotyczy zwierząt* (3) : *BielSat* C3v; W koniech też łzkodę wielką przez Furmány mamy/ wiele koni popfuią wożąc cudze kramy. *BielRozm* 20 [*idem BielSat*]; Ci tedy [*Pigmeowie*] wielkim wołkiem do Morzá przychodzą/ Dzieci/ iáycá/ popfuią/ co Zorawie łpłodzą. *KmitaSpit* A2v.

c. *Dotyczy abstraktów* (31) : Na to łie vkazał łyn Boży/ áby popfował vczynki Diablówce. *Leop* 1. *Ioann* 3/8; *RejZwierz* 3v; *Mącz* 339a; *OrzQuin* O3; *RejPos* 81; Wiárę bogu poślubioną popfowali: á ná oštátek Sákrámentá álbo zwierzchnie znáki łálki niewidóméy Duchá S: wyglądźili *BiałKat* 215v; A tu radbych to widział/ áby káždy rodzić [*lege*: rodzic] wlię weyrzał/ ielłiže łwoich dźiatek obyczáiw nie łam więcey popfował? *ModrzBaz* 11v; *GórnRozm* D; *GostGosp* 10.

popsować komu (6): Bos y łobie čas popfował Y mnies głowę zafráwował *RejKup* n6, k5v; Na który jedno sam tylko porządek oglądając się przodkowie naszymy zostawili to nam byli tak rządnie, tak cało, cołmy my sami sobie ku naszemu złemu popsowali. *Diar* 69; *RejWiz* 85v; *RejZwierz* 110; Ale Bóg iáko oné ludzie hárdę [!]/ mowę im popfowawły [!]/ po wzyłtkim łwiecie był rołprólzył *OrzQuin* I3v.

popsować czym (3): Zwirzétá łłuchy wzroki ołtrzlze niż człek máią Y niektóre wđy rzeczy widząc rozeznáią. Ale człowiek to wzyłtko rozumem popfował *RejWiz* 29, 99; [*dworzanin winien się starać*] áby ludzie nie ználi iż chce być widzian bo by thym wzyłtko popfował/ zwłázczá ielłiby łie ielzcze łam/ niewłtidliwie chwalił. *GórnDworz* D7; [*KonfGlicz* A3].

W połączeniach szeregowych (2): [*Luter*] porządek wzyłtek Kołcielny popfował/ połłufzeńłtwo zniłzczył/ Wiárę łwiétą wyłzpočil/ żywot łudzki rołpułcił/ á łwey woley námnożył. *KuczbKat* a2; Młódzy brácia drugdy wzyłtko rołporą y popfuią/ y powichlą: y odiáchawłzy [*po Sejmie*] drugie do niepołłufzeńłtwá poburzą. *SkarKazSej* 659b.

W przeciwstawieniach: »popsować ... zbudować« (1): *LubPs* G3v *cf* »marnie popsować«.

W charakterystycznych połączeniach: *popsować arystokrację, chwałę bożą, czas, demokrację, dobrą myśl* (2), *dziątek obyczaje, mowę, niezbożne sidła, porządek kołcielny, sumnienie, uczynki diabelskie (diablówce)* (3), *wiarę, wszeteczność, wzywanie imienia Pana, zmyłłone bałni, zwirzchnołci [czyje]*; *popsować rozumem, łłowy*.

Zwroty: »do gruntu popsować« (1): Iáłnie łię okazało wielkie záwiedźienie/ wieku dźiłłeyłzego, błád y zálłepienie/ w którym Czárt woiował/ wieczną chwałę Bożą do gruntu popfował. *ArtKanc* K18v.

»marnie popsować« (1): Też ty Pánye tę włłeteczność ich márnnye popfuielz/ A yuż wyęcey tych złołnikow nigdy nie zbuduielz. *LubPs* G3v.

Szeregi: »popsować i pokazić« (1): Iż dla tego łyn Boży przyłzedł ná łwiáth/ áby w nas vczynki dyabelłkie popfował y pokázil. *RejPosWiecz*² 93v.

»potargać a popsować« (1): Dla tegoć łie tu tedy ná łwiát vkazał łyn Boży/ áby potárgał á popfował vczynki dyabelłkie. *RejPosWiecz*² 93v.

»potrzeć a (i) popsować« (2): *LubPs* I4; Zglądźil Iephthes popędliwé/ Amonowé wzyłłtkie rády/ Ktoré miał przyczyną zwałdy. Potárl y popfował łmiełe *Zawłeft* 15.

»popsować i sfałszować« (1): Aleć oni łami tę ofiarę prawdziwą y wftawiczną niłzczą/ ktorzy popłowáli y zfałżowáli wzywianie imięnia łamego Pána. *WujJudConf* 246.

»zaniszczyc a popsować« (1): Pátrzay [...]/ iáka pychá/ iáka nádętość/ iáka łromotá wzroflá między námi/ zechmy dla niey y Bogá y wolne mylli łwe/ [...] práwiechmy zániszczyli á popłowáli. *RejZwierc* 190v.

[»zlekczyc a popsować«: gdy náuczyciele fáłżywe iáł pobudzáć/ áby náuki iálne/ prawdziwe/ náukámi kłamliwemi zlekczył á popłowál *KonfGlicz* A3.]

W przeni (3) : *BibRadz Gen* 6/12; Gdyłz wiele tych ktorzy łię wwiędli máiąc o łobie prózne mnięmánie/ a złościwa myłł przedłięwzięćie ich popłowála. *BudBib Eccli* 3/25[26]; Teraz zás ktoś mu łerce do dzieći popłowál/ Które ón przede wlytkiem nabárzięy miłował. *ZawJeft* 21; [wlyelkie ćiało popłowáło było drogę łwą ná ziemi [odłtrzełiło było od drogi *Leop* 1561] *Leop* 1577 *Gen* 6/12 (*Linde*)].

d. *Dotyczy sensu i brzmienia* (7) : *SarnUzn* G8v; rzecz niepodobna/ żeby ieden próftak [*tj. Budny*] miał iednym rázem wlytkie księgi Ewángeliey Máttheulzá ł. co ich kolwiek było ná łwiećie/ Greckie/ Łácińłkie/ y Syryińkie popłowáć. *WujNT* 5, *przedm* 7; A ięłli ieden nád wlytkimi kántor táktu im nie dáie: błędw wiele y omierzłe wrzálki/ wlytkę wdzięczność łpiewania popłuią. *SkarKazSej* 676b.

popsować czym (1): [*katolicy*] Náukę o Pokućie y o odpułzczeniu grzechow błędy rozłicznemi popłowáli *WujJudConf* 246v.

popsować w czym ile (1): *ReszPrz* 41 *cf W połączeniu szeregowym*.

W połączeniu szeregowym (1): A w tey zás trołze piłmá łwiętego/ co zołtáwili [*luteranie*]/ ták wiele odmieniłi/ popłowáli/ wywroćili/ zfałżowáli/ wlyłzpoćili/ iż tego 1400. mieyłc náyduie łię/ ktore łię z dawnym prawdziwym piłmem nie zgadzáią. *ReszPrz* 41.

Zwrot: »do gruntu popsować« (1): [*nowowiercy*] iuż połamáli y do gruntu popłowáli wlytki piłmá kthore nam iednego Bogá dotychmiałł vkázowály/ á wiele bogow mieć nam zákázowály. *SarnUzn* G8v.

Szeregi: »podeptáć i popsować« (1): Nowowiernicy podeptáli y popłowáli wlytko łłowo Boże y piłmo ł. *WujNT przedm* 3 *marg*.

»połamać i popsować« (1): *SarnUzn* G8v *cf* »do gruntu popsować«.

e. *Dotyczy upadku moralnego [kogo, co]* (4) : Bo ty dwie pánie [*swawola i cnota*] ták ná łię łáłkawy/ Ciągnąc k łwey mylli wlytki łudzkie łpráwy/ Zácna fortuná iż im pochlebuie/ Tá was popłuię. *RejZwierc* B4v.

popsować czym (2): Boday zdechl kto łię naprzód złotá rozmiłował/ Ten wlytek łwiat łwoim złym przykłádem popłowál. *KochFr* 18; *GostGosp* 30.

W przeni (1) :

Szereg: »popsować i zasmrodzić« (1): [*sól skażona, tj. fałszywi nauczyciele*] wiele wdzyęcznych á miłych owiećek Pána łwego popłowála y zálmrodziłá. *RejPos* 338v.

2. *Zmarnować [co]* (3) : [*Żydzi*] połádkow nie iedzą/ áż żyły łuche łniego wybierze/ przeto ie przedáią/ iż wiele mięłá po płuię [!] wyrázuiąc żyły *BielKron* 465, 331; Acz nam te⁸⁰ dziłł nie

dopuszczą zbytki nález/ bo wolimy to popłować [co moglibyśmy dać na jałmużnę]/ czyniąc dofyć pycham á swieckim chłubam nálezym *RejPos* 113.

3. Unieważnić, skasować; eripere *Mącz* [w tym: co (5)] (6) : *Mącz* 346c; Ale ten święty káplán nowego zakonu Pan nález Iezus Kriřtus/ [..] iuż popłował ty przywileie [kapłanów] w tey Ewányeliey fwoiey *RejPos* 214v; A przetóz zá nálezego wieku zá Króla Auguřta, Donáciy Alexándra Króla śilá popłowano, zowiác ie *Monstrosas donationes*, iáko zbyteczné y nierozmysłné. *SarnStat* 1275, 805.

popsować czym (1): Lékárstwo znależioné w Proceřie, áby řtroná przyřięglá, że o piérwřzym pozwie nie wiedziáłá. Ale tym popłowano záś co przydano: *nihilominus* przyřięglzy *respondeat*. *SarnStat* 1281.

Przen [czym] (1) :

Szereg: »popsować a pogwałcić« (1): A [rozum zły] popłowawřzy/ á pogwałciwřzy złemi řpráwami řwemi práwá á wolnořci iego [człowieka]/ práwie go przywodzi w tyráńřtwo á w řprořne pořłufzeńřtwo řwiátá tego *RejZwierc* 19v.

Synonimy: **1.** pokazić, rozchwiać, skazić, zniszczyć; **a.** połamać, porzezać, potłuc, wysiec; **aa.** obalić, poburzyć, zburzyć; **c.** pogwałcić, pokazić, potrzeć, sfałszować, zniszczyć; **3.** pogwałcić, skasować.

Formacje współrdzenne cf PSOWAĆ.

Cf **POPSOWANIE, POPSOWANY**